

SUSRETI PEDAGOGA

NACIONALNI NAUČNO-STRUČNI SKUP

U POTRAZI ZA KVALITETNIM OBRAZOVANJEM I VASPITANJEM

IZAZOVI I MOGUĆA REŠENJA

**ZBORNİK
RADOVA**

Filozofski fakultet
22. maj 2023.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet
Institut za pedagogiju i andragogiju
Pedagoško društvo Srbije

Susreti pedagoga
Nacionalni naučni skup
U potrazi za kvalitetnim obrazovanjem i vaspitanjem:
izazovi i moguća rešenja
22. maj 2023. godine, Beograd
Zbornik radova

Izdavači

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet
Institut za pedagogiju i andragogiju
Čika Ljubina 18–20, Beograd

Pedagoško društvo Srbije
Terazije 26, Beograd

Za izdavača

Prof. dr Jovan Miljković
Maja Vračar

Urednici

Doc. dr Zorica Šaljić
Doc. dr Saša Dubljanin
Prof. dr Aleksandra Pejatović

Recenzenti saopštenja

Prof. dr Radovan Antonijević
Prof. dr Biljana Bodroški Spariosu
Doc. dr Aleksandar Bulajić
Prof. dr Miomir Despotović
Prof. dr Emina Hebib
Prof. dr Aleksandra Ilić Rajković
Prof. dr Živka Krnjaja
Doc. dr Ivana Jeremić
Doc. dr Bojan Ljujić
Doc. dr Maja Maksimović
Prof. dr Nataša Matović
Doc. dr Vladeta Milin
Prof. dr Jovan Miljković
Prof. dr Lidija Miškeljin

Nevena Mitranić, asistent
Luka Nikolić, istraživač-saradnik
Doc. dr Nataša Nikolić
Prof. dr Violeta Orlović Lovren
Prof. dr Dragana Pavlović Breneselović
Dragana Purešević, asistent
Prof. dr Lidija Radulović
Doc. dr Mirjana Senić Ružić
Prof. dr Vera Spasenović
Prof. dr Milan Stančić
Prof. dr Aleksandar Tadić
Prof. dr Jelena Vranješević
Prof. dr Nataša Vujisić Živković

Priprema za štampu i prelom

Dosije studio, Beograd

Dizajn korica

Mirjana Senić Ružić
Zorica Šaljić

Štampa

Pedagoško društvo Srbije, Beograd

Tiraž

100

ISBN 978–86–80712–49–9

Izdavanje zbornika radova finansirano je sredstvima Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

Odeljenje za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Pedagoško društvo Srbije organizovali su u okviru Susreta pedagoga nacionalni naučni skup sa temom „U potrazi za kvalitetnim obrazovanjem i vaspitanjem: izazovi i moguća rešenja”. Cilj skupa bio je da se razmotre savremena saznanja o odlikama ostvarivanja i pretpostavkama razvijanja kvalitetnog obrazovanja i vaspitanja, analizira stanje razvijenosti i efekti funkcionisanja obrazovnog sistema i prakse vaspitno-obrazovnog rada, kritički razmotre aktuelne i moguće strategije unapređivanja kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, kao i da se sagledaju izazovi i teškoće u načinu ostvarivanja i održivosti promena usmerenih na razvoj kvaliteta u ovoj oblasti.

Susreti pedagoga
Nacionalni naučni skup
22. maj 2023, Beograd

U potrazi za kvalitetnim
obrazovanjem i vaspitanjem:
izazovi i moguća rešenja

Zbornik radova

Urednici

Doc. dr Zorica Šaljić
Doc. dr Saša Dubljanin
Prof. dr Aleksandra Pejatović

Programski odbor skupa

dr Radovan Antonijević, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Miomir Despotović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Živka Krnjaja, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Nataša Vujisić Živković, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Emina Hebib, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Vera Spasenović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Aleksandra Pejatović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Jelena Vranješević, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Kristinka Ovesni, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Violeta Orlović Lovren, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Biljana Bodroški Spariosu, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Nataša Matović, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Lidija Radulović, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Milan Stančić, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Aleksandar Tadić, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Aleksandra Ilić Rajković, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Lidija Miškeljin, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Saša Dubljanin, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Zorica Šaljić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Vladeta Milin, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Nataša Nikolić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Mirjana Senić Ružić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Ivana Jeremić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Maja Vračar, predsednica Pedagoškog društva Srbije
Mirjana Tomić, Pedagoško društvo Srbije
Biljana Drobnjak, Pedagoško društvo Srbije
Tijana Đokić, Pedagoško društvo Srbije
Vesna Bogičević, Pedagoško društvo Srbije
Nataša Stojanović, Pedagoško društvo Srbije
Nevenka Kraguljac, Pedagoško društvo Srbije

Organizacioni odbor skupa

Luka Nikolić, asistent, Filozofski fakultet u Beogradu
Nevena Mitranić, asistent, Filozofski fakultet u Beogradu
Dragana Purešević, asistent, Filozofski fakultet u Beogradu
Ivana Pantić, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Jovana Katić, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Andrea Gašić, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Saška Stevanović, sekretar, Pedagoško društvo Srbije
Aleksa Eremija, tehnički urednik, urednik sajta Pedagoškog društva Srbije
Jovana Vanić, volonter, Pedagoško društvo Srbije
Ivana Jovanović, volonter, Pedagoško društvo Srbije
Marija Mijailović, volonter Pedagoško društvo Srbije
Tamara Injac, volonter, Pedagoško društvo Srbije
Anđela Prijović, volonter, Pedagoško društvo Srbije
Tamara Manojlović, volonter, Pedagoško društvo Srbije
Marijana Ristić, volonter, Pedagoško društvo Srbije
Marija Milinković, volonter, Pedagoško društvo Srbije

SADRŽAJ

PLENARNA IZLAGANJA

Biljana Lungulov <i>Kvalitet u obrazovanju i društvene promene: ka kulturi kvaliteta</i>	11
Nataša Nikolić <i>Konceptualni okviri proučavanja kvaliteta u obrazovanju</i>	19
Nevenka Kraguljac i Vera Spasenović <i>Kako pedagozi vide svoju profesionalnu ulogu?</i>	27

OPŠTA PITANJA KVALITETA OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Aleksandra Pejatović, Violeta Orlović Lovren i Edisa Kecap <i>Treća misija univerziteta i standardi kvaliteta u visokoškolskom obrazovanju</i>	37
Luka Nikolić i Lidija Radulović <i>Kvalitet obrazovanja ili kvalitetno rangiranje – primer Times Higher Education rangiranja univerziteta</i>	43
Nataša Jovanović Ajzenhamer <i>Istorijsko-teorijski sociološki pogled na meritokratiju u obrazovanju – Veberova kritika plutokratije u nemačkom obrazovnom sistemu na početku 20. veka</i>	51
Milica Marković <i>Kvalitet i evaluacija rada nastavnika: između dve strategije razvoja obrazovanja u Srbiji</i>	55
Aleksandra Ilić Rajković <i>Položaj učenika kao merilo kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa u Srbiji krajem 19. veka</i>	61
Branka Savović, Sandra Radenović i Miloš Marković <i>Bioetika i bioetika sporta: korak ka pedagoškoj bioetici</i>	65
Marina Semiz <i>Kvalitet vaspitanja i obrazovanja dece predškolskog i školskog uzrasta na bolničkom lečenju i mere obrazovne politike</i>	71
Simka Vukojević <i>Obrazovni programi u muzeju</i>	77
Nikolina Šepić <i>Postavljanje pedagoških sadržaja na internet slobodnoj enciklopediji kao područje rada pedagoga</i>	83

PRETPOSTAVKE RAZVOJA KVALITETNOG OBRAZOVANJA

Lidija Miškeljin i Dragana Purešević <i>Dva narativa dokumenata međunarodnih organizacija koja oblikuju predškolsko vaspitanje i obrazovanje. . . . .</i>	91
Radovan Antonijević <i>Optimizacija aktivnosti učenika u nastavi kao činilac efektivnosti obrazovanja . . . . .</i>	99
Zorica Milošević i Marija Crnojević <i>Korak u susretu samovrednovanja i spoljašnjeg evaluiranja kvaliteta rada škola . . . . .</i>	103
Maja Vračar i Marija Milinković <i>Profesionalni razvoj pedagoga u funkciji ostvarivanja kvaliteta obrazovanja i vaspitanja . . . . .</i>	109
Jela Stanojević <i>Društvene okolnosti kao kontekst za razvoj kvaliteta obrazovanja i vaspitanja. . . . .</i>	115
Nataša Vujisić Živković <i>ChatGPT i aktuelna pitanja pedagoške upotrebe veštačke inteligencije u podizanju kvaliteta obrazovanja . . . . .</i>	119
Jovan Miljković, Vukašin Grozdić i Bojan Ljujić <i>Kako obrazovati naučni podmladak? Model doktorskih škola . . . . .</i>	123
Sofija Maričić <i>Izmenjena uloga i kvalitet rada nastavnika u eri digitalizacije . . . . .</i>	129
Ljiljana Vdović <i>Pedagog kao podrška nastavnicima u razvoju opštih međupredmetnih kompetencija u nastavi/učenju. . .</i>	135

RAZVOJ KVALITETA VASPITNO-OBRAZOVNE PRAKSE: OTVORENA PITANJA I MOGUĆI ODGOVORI

Živka Krnjaja, Dragana Pavlović Breneselović i Nevena Mitranić <i>Podrška stručnim saradnicima u promeni pristupa obrazovanju . . . . .</i>	145
Vladeta Milin, Andrea Gašić i Anđela Vilotijević <i>Kako otkrivanje izvora podataka doprinosi unapređivanju kvaliteta nastave: primer jednog akcionog istraživanja. . . . .</i>	151
Marija Trajković, Branislava Popović Ćitić, Lidija Bukvić Branković, Marina Kovačević Lepojević i Ana Paraušić Marinković <i>Kulturalne kompetencije u obrazovno-vaspitnoj praksi: samoprocena nastavnika srednjih škola . . . .</i>	157
Nataša Simić, Nevena Živković, Emina Nikočević, Irena Vanić Vasić, Jelena Pujić i Biljana Jovanović Glavonjić <i>Kolaborativno istraživanje sopstvene prakse – efekti i iskustva nastavnika . . . . .</i>	161
Aleksandar Milenković i Jelena Matejić <i>Vršnjačko vrednovanje radova studenata matematike na temu digitalnih nastavnih materijala. . . .</i>	167

Milan Stančić	
<i>Kvalitet nastave u ogledalu ispita za licencu nastavnika: šta nam otkrivaju pisane pripreme za časove? . . . . .</i>	173
Saša Stepanović	
<i>Inkluzivno obrazovanje iz perspektive nastavnika: uloge, kompetencije i barijere . . . . .</i>	179
Ivana Stamenković	
<i>Obrazovanje vaspitača za refleksivnu praksu: podsticanje kritičke refleksije . . . . .</i>	185
Ana Gardašević i Svetlana Mijajlović	
<i>Uticaj refleksivne prakse na menjanje individualističke kulture vrtića . . . . .</i>	191
Marija Malović	
<i>Program uvođenja u posao pripravnika u predškolskoj ustanovi orijentisan na razvijanje zajednice učenja . . . . .</i>	195

KAKO PEDAGOZI VIDE SVOJU PROFESIONALNU ULOGU?¹

Nevenka V. Kraguljac²
OŠ „Filip Filipović”, Beograd

Vera Z. Spasenović³
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Apstrakt

Za izgradnju i očuvanje identiteta profesije pedagog važno pitanje je šta čini okosnicu, ali i specifičnost njegovog profesionalnog delovanja. U radu se ispituje kako pedagozi, zaposleni kao stručni saradnici u vrtiću i školi (N=158), doživljavaju svoju profesionalnu ulogu, tj. koju profesionalnu ulogu vide kao dominantnu, koje su specifičnosti profesionalnog delovanja pedagoga, šta su izazovi sa kojim se suočavaju i koja vrsta pomoći i podrške im je potrebna kako bi uspešnije obavljali svoju profesionalnu ulogu. Podaci su prikupljeni anketiranjem. Nalazi pokazuju da pedagozi svoju profesionalnu ulogu vide prevashodno kao saradničku i da procenjuju da je kompetentno ostvaruju. U radu se otvaraju pitanja za dalja promišljanja o profesionalnom delovanju pedagoga.

Ključne reči: profesija pedagog, profesionalna uloga pedagoga

Uvod

Čini se da se u profesionalnoj zajednici često postavljaju i iznova razmatraju pitanja šta čini okosnicu profesionalne uloge pedagoga i šta predstavlja specifičnost njegovog profesionalnog delovanja u odnosu na druge stručne profile u oblasti obrazovanja. Pitanje profesionalne uloge pedagoga u postojećoj praksi postalo je naročito aktuelno nakon inicijative nadležnih prosvetnih organa vezane za donošenje novih programskih osnova rada stručnih saradnika, kao i napora usmerenih na donošenje standarda kompetencija za stručne saradnike, što u slučaju osnovnog i srednjeg obrazovanja još nije usvojeno.

Jedan od mogućih, ali i uobičajenih pristupa u sagledavanju profesionalne uloge pedagoga odvija se kroz identifikovanje ključnih oblasti rada i definisanje zadataka i poslova koji se u okviru toga očekuju od pedagoga. Međutim, preispitivanju ili, ukoliko je potrebno, redefinisavanju profesionalne uloge pedagoga može se pristupiti i na drugačiji način – analiziranjem različitih dimenzija uloge

---

1 Realizaciju ovog istraživanja finansijski je podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije u sklopu finansiranja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu – Filozofskom fakultetu (broj ugovora 451-03-47/2023-01/ 200163).

2 nenakraguljac@yahoo.ca

3 vspaseno@f.bg.ac.rs

pedagoga, tj. različitih aspekata njihovog profesionalnog delovanja, među kojima se s pravom izdvajaju saradnički, savetodavni/konsultativni i istraživački rad (Hebib, 2013; 2014).

Imajući u vidu da važnu determinantu izgradnje i očuvanja identiteta profesije pedagog čini jasna predstava o tome šta je posao pedagoga i šta je polje njegove specijalizacije (Spasenović i Hebib, 2014; Slijepčević, 2021), smatrali smo značajnim da sagledamo ova pitanja upravo iz perspektive pedagoga.

Metodološki okvir istraživanja

Cilj rada bio je da se ispita kako pedagozi koji rade u predškolskim i školskim ustanovama doživljavaju svoju profesionalnu ulogu. U skladu s tim definisana su sledeća istraživačka pitanja: (a) koju profesionalnu ulogu pedagozi opažaju kao dominantnu; (b) u čemu se ogleda specifičnost profesionalne uloge pedagoga; (c) šta su izazovi sa kojim se pedagozi suočavaju u svojoj profesionalnoj praksi i (d) koja vrsta pomoći i podrške je pedagozima potrebna kako bi uspešnije obavljali svoju ulogu.

U istraživanju je učestvovalo 158 pedagoga, zaposlenih u predškolskoj ustanovi (13,9%), osnovnoj (65,2%) i srednjoj školi (20,9%). Ustanove u kojima su zaposleni pedagozi nalaze se u različitim krajevima zemlje (10 školskih uprava), pri čemu najveći broj njih pripada školskim upravama Kragujevca i Beograda. Oko trećine pedagoga ima radni staž u prosveti veći od 20 godina (34,2%) i između 11 i 20 godina (33,5%), dok je manji procenat onih koji u struci rade između 5 i 10 godina (19%) i manje od 5 godina (13,3%).

Podaci su prikupljeni anketiranjem, a link ka onlajn upitniku prosleđen je stručnim saradnicima – pedagozima preko Pedagoškog društva Srbije i preko nekoliko školskih uprava. U ovom radu predstavljeni su rezultati dobijeni na pet pitanja zatvorenog i dva pitanja otvorenog tipa. U analizi odgovora dobijenih na pitanja otvorenog tipa primenjen je induktivni pristup formiranja kategorija, što znači da se nije pošlo od unapred pripremljenih kategorija, već se do njih došlo na osnovu analize izvornih podataka. Za prikaz učestalosti pojavljivanja odgovora u okviru izdvojenih kategorija, kao i za distribuciju odgovora dobijenih na pitanja zatvorenog tipa, korišćene su frekvencije i procenti.

Upitnik je bio otvoren za popunjavanje u periodu od dve nedelje tokom u januara 2023. godine.

Rezultati istraživanja

Odgovarajući na pitanje o tome koja od ponuđenih uloga najvernije opisuje profesionalno delovanje pedagoga u postojećoj vaspitno-obrazovnoj praksi, najveći broj učesnika istraživanja se opredelio za ulogu saradnika, administratora i savetnika/konsultanta, a najmanje njih za ulogu istraživača (Tabela 1). Kada je reč o ulozima koji bi, prema mišljenju ispitanika, trebalo da bude najdominantniji u profesionalnom delovanju pedagoga, izdvojile su se uloge saradnika i savetnika/konsultanta, dok ulogu administratora niko nije naveo (Tabela 1). Takođe, pedagozi bi manje voleli da budu organizatori nego što je to sada slučaj, a u većoj meri istraživači. Kategoriju „ostalo” pretežno sačinjavaju odgovori u kojima se naglašava da je većina ili da su sve navedene uloge podjednako zastupljene, odnosno da bi tako trebalo da bude.

Tabela 1: Dominantna profesionalna uloga pedagoga (N=158)

Koja od navedenih uloga najvernije opisuje profesionalno delovanje pedagoga u postojećoj praksi?		Koja od navedenih uloga bi trebalo da bude najdominantnija u profesionalnom delovanju pedagoga u vrtiću/školi?	
Uloge	f (%)	Uloge	f (%)
Saradnik	41 (25,9)	Saradnik	73 (46,3)
Administrator	29 (18,4)	Savetnik/konsultant	35 (22,2)
Savetnik/konsultant	19 (12,0)	Istraživač	14 (8,9)
Koordinator	15 (9,5)	Inicijator	10 (6,3)
Organizator	9 (5,7)	Koordinator	9 (5,7)
Inicijator	8 (5,1)	Medijator	3 (1,9)
Medijator	8 (5,1)	Organizator	2 (1,3)
Istraživač	3 (1,9)	Administrator	0 (0%)
Nešto drugo	26 (16,4)	Nešto drugo	11 (7,0)
Ukupno	158 (100)	Ukupno	158 (100)

Učesnike istraživanja pitali smo i u čemu se ogleda specifičnost profesionalne uloge pedagoga u odnosu na stručne saradnike drugih profila u vrtiću/školi. Analizom odgovora (N=155) dobijenih na pitanje otvorenog tipa izdvojeno je šest kategorija, a tipični odgovori prikazani su u tabeli 2. Jedinicu analize činio je celovit odgovor svakog ispitanika. U slučajevima u kojima je dobijeni odgovor bio složeniji, on je kategorisan u skladu sa dominantnom porukom koju je nosio.

Skoro trećina učesnika istraživanja (31,6%) specifičnost profesionalne uloge pedagoga vidi u fokusu na koji je usmereno njihovo profesionalno delovanje. U odgovorima svrstanim u ovu kategoriju najčešće se pominju procesi planiranja i programiranja, kao i praćenja i unapređivanja kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada. Kao bitna odrednica profesionalnog delovanja pedagoga izdvaja se pružanje podrške i pomoći različitim akterima (učenicima, nastavnicima, roditeljima). Specifičnosti na koje ukazuje veći broj školskih pedagoga odnose se i na veću usmerenost na nastavni proces i intenzivniju saradnju sa nastavnicima u poređenju sa drugim stručnim profilima u školi.

Drugu kategoriju sačinjavaju odgovori u kojima se kao specifičnost profesionalne uloge pedagoga ističe njihova kompetentnost za profesionalno delovanje u praksi (21,3%). Navodi se da pedagozi poznaju i razumeju celinu vaspitno-obrazovnog rada ustanove, da su kompetentni za oblast nastave i učenja, da poseduju znanja iz didaktičko-metodičke oblasti, da su stručni za pružanje podrške i pomoći nastavnicima, učenicima i roditeljima, da imaju kompetencije potrebne za menjanje i unapređivanje prakse vaspitno-obrazovnog rada itd.

Opseg profesionalnog delovanja, tj. spektar poslova i aktivnosti koje pedagozi obavljaju čini treću izdvojenu kategoriju (18,7%). Skoro svaki peti učesnik istraživanja ističe da se specifičnost njihove profesionalne uloge ogleda u obimnosti poslova koje obavljaju, tj. (pre)širokom spektru aktivnosti koje realizuju, njihovoj uključenosti u sve oblasti vaspitno-obrazovnog rada, raznovrsnoj saradnji sa različitim akterima u ustanovi i van nje, mnoštvu uloga koje imaju i slično.

Specifičnost profesionalne uloge pedagoga deo ispitanika vidi u *profesionalnim i ličnim osobinama* koje odlikuju rad pedagoga (14,8%). Karakteristični odgovori koji spadaju u ovu kategoriju odnose se na pedagoški takt, konstruktivno postupanje, odgovornost u obavljanju zadataka, spremnost na pružanje podrške učenicima, nastavnicima i roditeljima, kreativnost i slično.

Tabela 2: Specifičnost profesionalne uloge pedagoga

Kategorije odgovora	Primeri odgovora
Fokus profesionalnog delovanja	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Pedagozi se više bave planiranjem i programiranjem vaspitno-obrazovnog rada u odnosu na druge stručne saradnike.</i> 2. <i>Zato što je usmeren na unapređivanje kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada.</i> 3. <i>Prvenstveno kao pomoć nastavnicima u planiranju, izvođenju i unapređivanju nastave i pomoć učenicima sa poteškoćama u učenju.</i> 4. <i>Pedagozi su više orijentisani na nastavu u odnosu na druge stručne saradnike.</i>
Opseg profesionalnog delovanja	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>U raznovrsnosti i spektru poslova koje obavlja.</i> 2. <i>Svestranost, sveobuhvatnost poslova, mnoštvo uloga.</i> 3. <i>Specifičnost je ta jer je uloga opšta i nekako sveobuhvatna u odnosu na specifičnosti saradnika za fizičko, psihologa, saradnika za likovno...</i> 4. <i>U širini delovanja.</i>
Kompetentnost za profesionalno delovanje	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Bolja upućenost u oblast didaktike, metodike, u školsku dokumentaciju, proces učenja....</i> 2. <i>Specifičnost je u kompetencijama koje su potrebne za unapređivanje vaspitno-obrazovnog rada.</i> 3. <i>Najbolje poznaje nastavu.</i> 4. <i>Ima kompetencije da pokrene i vodi promenu, razume kompleksnost vaspitno-obrazovnog procesa i deluje u skladu sa tim.</i>
Profesionalne i lične osobine	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Saradnik, timski čovek.</i> 2. <i>Ta neka izražena empatija, analitičnost, kreativnost i mogućnost povezivanja i implementacije svojih ideja u različite oblasti.</i> 3. <i>U čvrstom ličnom stavu, odvažnosti, dobroj proceni situacije, smirenosti i spremnosti na pomoć.</i> 4. <i>U sposobnosti da profesionalno odgovorimo na sve izazove.</i>

Odgovori u kojima pedagozi navode da nisu sigurni šta je specifično za profesionalnu ulogu pedagoga pošto nemaju drugog stručnog saradnika u ustanovi, kao i odgovori koji se sadržinski ne uklapaju u prethodno navedene kategorije ili nisu relevantni za dato pitanje svrstani su u kategoriju *ostalo* (12,3%). Samo dvoje učesnika istraživanja navodi da *nema specifičnih razlika* u profesionalnim ulogama različitih profila stručnih saradnika.

Nalazi ovog istraživanja pokazuju da kao ključne izazove ili probleme sa kojim se suočavaju pedagozi u nameri da svojim profesionalnim delovanjem doprinesu unapređivanju kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada polovina učesnika istraživanja vidi u preopterećenosti administrativnim poslovima,

kao i preširokom obimu posla i prevelikim očekivanjima od uloge pedagoga u ustanovi u kojoj radi (tabela 3). S obzirom na to da je postojala mogućnost opredeljivanja samo za jedan od ponuđenih odgovora, učesnici istraživanja su u odgovorima koje su sami formulisali prevashodno isticali da im većina navedenog predstavlja izazov/problem.

Tabela 3: Ključni izazovi i problemi u radu pedagoga

Izazovi i problemi	f (%)
Preopterećenost administrativnim poslovima	47 (29,8)
Preširok obim posla i prevelika očekivanja od uloge pedagoga u ustanovi	32 (20,3)
Nemotivisanost kolega za saradnju usled neadekvatnog finansijskog i društvenog statusa zaposlenih u obrazovanju	17 (10,8)
Usložnjavanje problematike s kojim se pedagog suočava u svakodnevnom radu usled društvenih promena i života u kriznim vremenima	15 (9,5)
Nefunkcionalna i nedosledna obrazovna politika	14 (8,9)
Otpor praktičara prema promenama prakse vaspitno-obrazovnog rada	13 (8,2)
Neadekvatna pripremljenost za obavljanje posla pedagoga	3 (1,9)
Ostalo	16 (10,1)
Ukupno	158 (100)

Do uvida o vrsti pomoći i podrške koja je potrebna pedagogima kako bi uspešnije obavljali svoju profesionalnu ulogu došlo se pitanjem otvorenog tipa. Imajući u vidu da je, u zavisnosti od svoje složenosti, svaki odgovor mogao biti svrstan u jednu ili više kategorija, broj jedinica za analizu (N=169) bio je veći od broja ispitanika koji su odgovorili na pitanje (N=152). Analizom dobijenih odgovora izdvojeno je ukupno šest kategorija. Primeri odgovora prikazani su u Tabeli 4.

Podršku i pomoć koja bi im bila potrebna najveći broj pedagoga (32,0%) vezuje za pitanje *statusa profesije*. Pedagozi ukazuju na potrebu podizanja ugleda i afirmaciju profesije, prepoznavanje i uvažavanje značaja i uloge stručnih saradnika od strane nadležnih organa (što uključuje da nisu kategorisani kao nenastavno osoblje), izmene normativa kojim se utvrđuje broj stručnih saradnika u ustanovi, kao i bolji materijalni status.

Zadaci, poslovi i aktivnosti pedagoga čine drugu izdvojenu kategoriju (26,0%). Za učesnike istraživanja bi bilo značajno da se jasnije definiše uloga i preciznije formulišu poslovi i aktivnosti pedagoga u zakonskim i programskim aktima, kao i da se u svakodnevnom radu rasterete nametnutih, suvišnih i nepotrebnih poslova i aktivnosti, naročito onih administrativne prirode, kako bi imali mogućnosti da se fokusiraju na suštinska pitanja vaspitno-obrazovnog rada.

Deo učesnika istraživanja očekivanu podršku i pomoć vidi u *saradnji i zajedništvu*, što predstavlja sledeću izdvojenu kategoriju (19,5%). Intenzivnije povezivanje sa pedagogima iz drugih ustanova, stvaranje mreže podrške, bolja saradnja i timski rad sa kolegama u ustanovi, ali i van nje, čvršće povezivanje sa stručnim institucijama i udruženjima, veća podrška i razumevanje od strane

nadležnih organa, direktora i ostalih kolega u ustanovi jesu vidovi podrške i pomoći koju bi pedagozi voleli da dobiju.

Odgovori koji se odnose na *profesionalni razvoj pedagoga* obuhvaćeni su narednom kategorijom (14,2%). Pedagozi smatraju da bi im koristilo kvalitetno stručno usavršavanje, kreiranje obuka namenjenih samo za stručne saradnike, više mogućnosti za horizontalno učenje i razmenu primera dobre prakse, kao i bolja priprema za praktično delovanje kroz inicijalno obrazovanje.

Tabele 4: Primeri odgovora za izdvojene kategorije

Kategorije odgovora	Primeri odgovora
Status i položaj profesije	<p><i>Vidljivost profesije.</i></p> <p><i>Bolji status u društvu.</i></p> <p><i>Promena normativa, broj stručnih saradnika je smanjen, a poslovi povećani.</i></p> <p><i>Razumevanje postojanja pedagoga od strane MP, kao i finansijska motivacija od strane istih.</i></p>
Zadaci, poslovi i aktivnosti pedagoga	<p><i>Da se konačno donese i usvoji novi pravilnik o radu stručnih saradnika koji bi konkretizovao šta spada u delokrug rada stručnih saradnika pedagoga. Ovako je „opšte mesto”.</i></p> <p><i>Sistemske jasnije definisan opis poslova pedagoga.</i></p> <p><i>Izrazito i na razumnu meru smanjiti broj sadržaja u svim područjima rada.</i></p> <p><i>Oslobađanje od nepotrebne duple administracije.</i></p>
Saradnja i zajedništvo	<p><i>Razmena iskustva sa pedagogima iz drugih ustanova... umrežavanje pedagoga</i></p> <p><i>Jačanje savetodavne mreže i podrške u praktičnom radu...</i></p> <p><i>Povezivanje praktičara, zajedničko delovanje u cilju unapređivanja kvaliteta vaspitno-obrazovne prakse u vrtićima i školama.</i></p> <p><i>Veća motivisanost kolega za saradnju.</i></p>
Profesionalni razvoj pedagoga	<p><i>Stručno usavršavanje u pojedinim segmentima rada.</i></p> <p><i>Više oblika stručnog usavršavanja za ciljnu grupu stručnog saradnika – pedagoga.</i></p> <p><i>Primeri dobre prakse.</i></p> <p><i>Obrazovanje na fakultetu da bude u skladu sa onim što posle radimo u praksi.</i></p>

Neznatni broj učesnika istraživanja (3,0%) je naveo da im *podrška nije potrebna*. U kategoriji *ostalo* (5,3%) našli su se odgovori koji nisu mogli biti kategorisani ni u jednu od prethodnih kategorija.

Diskusija i zaključna razmatranja

Sprovedeno istraživanje pokazuje da među više različitih profesionalnih uloga, saradnička uloga, prema mišljenju učesnika istraživanja, najbolje opisuje profesionalno delovanje pedagoga u postojećoj praksi. Ovo je istovremeno i uloga koja bi, prema oceni pedagoga, trebalo da bude najdominantnija.

S druge strane, očekivano, niko od pedagoga ne smatra poželjnom ulogu administratora, ali nemali broj njih svoju ulogu u trenutnim okolnostima vidi upravo kao takvu.

Jasno je da stručni saradnici u vrtićima/školama obavljaju slične poslove i aktivnosti i da imaju komplementarne uloge (posebno pedagozi i psiholozi), ali i da te uloge nisu identične. Specifičnosti svoje profesionalne uloge u odnosu na stručne saradnike drugih profila pedagozi vide u fokusu njihovog delovanja (npr. na planiranje i programiranje, praćenje, vrednovanje i unapređivanje), u obuhvatu delovanja (brojne uloge, raznovrsne aktivnosti, različiti akteri), u kompetentnosti za profesionalno delovanje (npr. stručnjak za nastavu, upućenost u didaktiku i metodiku) i u profesionalnim i ličnim karakteristikama (npr. timski duh, odgovornost). Treba naglasiti da iako ovim radom nisu ispitivane razlike u uverenjima između predškolskih i školskih pedagoga, uočavaju se određene razlike u odgovorima, što je i logično, s obzirom na karakteristike ovih nivoa obrazovanja, a time i posebnosti profesionalnog delovanja pedagoga u njima.

Među različitim izazovima i problemima na koje nailaze pedagozi u nameri da svojim profesionalnim delovanjem doprinesu unapređivanju kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada izdvojili su se opterećenost administrativnim poslovima i prevelika očekivanja koje zaposleni u ustanovi imaju od uloge pedagoga. Ovaj nalaz dobijen je i u drugim istraživanjima u kojima su učestvovali stručni saradnici, kako u našoj sredini (Marković, 2020), tako i u regionu (Gregorčič Mrvar i Resman, 2019; Karamatić Brčić i Radeka, 2020).

Podršku i pomoć koja bi pedagozima bila potrebna kako bi uspešnije obavljali svoju profesionalnu ulogu učesnici istraživanja uglavnom vezuju za ono čime su nezadovoljni i što bi voleli da se promeni, a to je društveni i materijalni status profesije, obim i karakter propisanih, zahtevanih ili očekivanih poslova i aktivnosti, ostvarivanje saradničkih i partnerskih odnosa sa kolegama iz ustanove i van nje, kao i kvalitet stručnog usavršavanja.

Na osnovu rezultata ovog istraživanja stiče se utisak da pedagozi svoju profesionalnu ulogu vide kao saradničku i da procenjuju da je kompetentno ostvaruju. Saradnja i stručnost jesu ključne odrednice profila stručni saradnik, a time i profesije pedagog (Hebib, 2014). U skladu s tim, očekivano je što se pružanje stručne pomoći i podrške različitim učesnicima vaspitno-obrazovnog rada učestalo javlja u odgovorima pedagoga. S druge strane, moglo bi se reći da pedagozi sebe ređe opažaju kao nekoga ko je proaktivan, ko pokreće i vodi promene, ko preispituje i istražuje praksu, ko doprinosi vidljivosti i afirmaciji profesije.

Takođe, na osnovu dobijenih odgovora može se zaključiti da je ono prema čemu su pedagozi kritični i što im smeta prevashodno povezano sa društvenim kontekstom i obrazovnopoličkim rešenjima, a te okolnosti ne samo da oblikuju profesionalnu praksu pedagoga, nego je u mnogim segmentima i ograničavaju. U tom smislu, otvaraju se i neka nova pitanja za dalja promišljanja. Šta se može učiniti kako bi se doprinelo boljem položaju i afirmaciji profesije pedagog? Kako doprineti izgradnji poverenja između različitih aktera i jačanju osećaja zajedništva? Kako jačati profesionalni identitet i integritet? Kako osnaživati proaktivno delovanje i podsticati profesionalnu odgovornost? Iz prethodnog sledi još jedno pitanje – šta sami pedagozi mogu da učine u tom pogledu?

Literatura

- Gregorčič Mrvar, P. i Resman, M. (2019). Vloga pedagoga kot šolskega svetovalnega delavca v vzgojno-izobraževalni ustanovi. *Sodobna pedagogika*, 70(1), 10–33.
- Hebib, E. (2013). Pedagoška teorija i školska praksa: izazovi u radu školskog pedagoga. U: Ž. Krnjaja, D. Pavlović Breneselović i K. Popović (ur.), *Pedagog između teorije i prakse* (str. 9–18). Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.
- Hebib, E. (2014). Dimenzije uloge školskog pedagoga, *Nastava i vaspitanje*, 63(2), 337–350.
- Karamatić Brčić, M. i Radeka, I. (2022). Poslovi pedagoga u suradnji s drugim (su)dionicima odgojno-obrazovnog procesa. U: D. Vican, J. Ledić i I. Radeka (ur.), *Odgojno-obrazovni diskurs pedagogije* (str. 163–184). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Marković, J. (2020). *Analiza stavova stručnih saradnika o statusu i pravnom okviru kojim se propisuju oblici rada psihologa i pedagoga u školama u Republici Srbiji*. Dostupno na: <https://www.portal.edu.rs/resursi/analiza-pravnog-okvira-i-stavova-strucnih-saradnika-u-cilju-izrade-novog-pravilnika-oblicima-rada-psihologa-i-pedagoga-u-osnovnim-i-srednjim-skolama-i-domu-ucenika/>
- Slijepčević, S. (2021). *Determinante razvoja profesionalnog identiteta školskog pedagoga* (doktorska disertacija). NaRDUS (123456789/18985).
- Spasenović, V. i Hebib, E. (2014). Kako inicijalno obrazovanje i zahtevi prakse doprinose izgradnji profesionalnog identiteta pedagoga. U: N. Matović, V. Spasenović i R. Antonijević (ur.), *Identitet profesije pedagog u savremenom obrazovanju* (str. 2–7). Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.091(082)(0.034.2)

37.014(082)(0.034.2)

37.018(082)(0.034.2)

НАЦИОНАЛНИ научни скуп Сусрети педагога (2023 ; Београд)

U potrazi za kvalitetnim obrazovanjem i vaspitanjem: izazovi i moguća rešenja [Elektronski izvor] : zbornik radova / Nacionalni naučni skup Susreti pedagoga, 22. maj 2023, Beograd ; urednici Zorica Šaljić, Saša Dubljanin, Aleksandra Pejatović. – Beograd : Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju : Pedagoško društvo Srbije, 2023 (Beograd : Pedagoško društvo Srbije). – 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ; 12 cm

Sistemska zahtevi: Nisu navedeni. – Nasl. sa naslovnog ekrana. – Tiraž 100. – Napomene i bibliografske reference uz radove. – Bibliografija uz svaki rad.

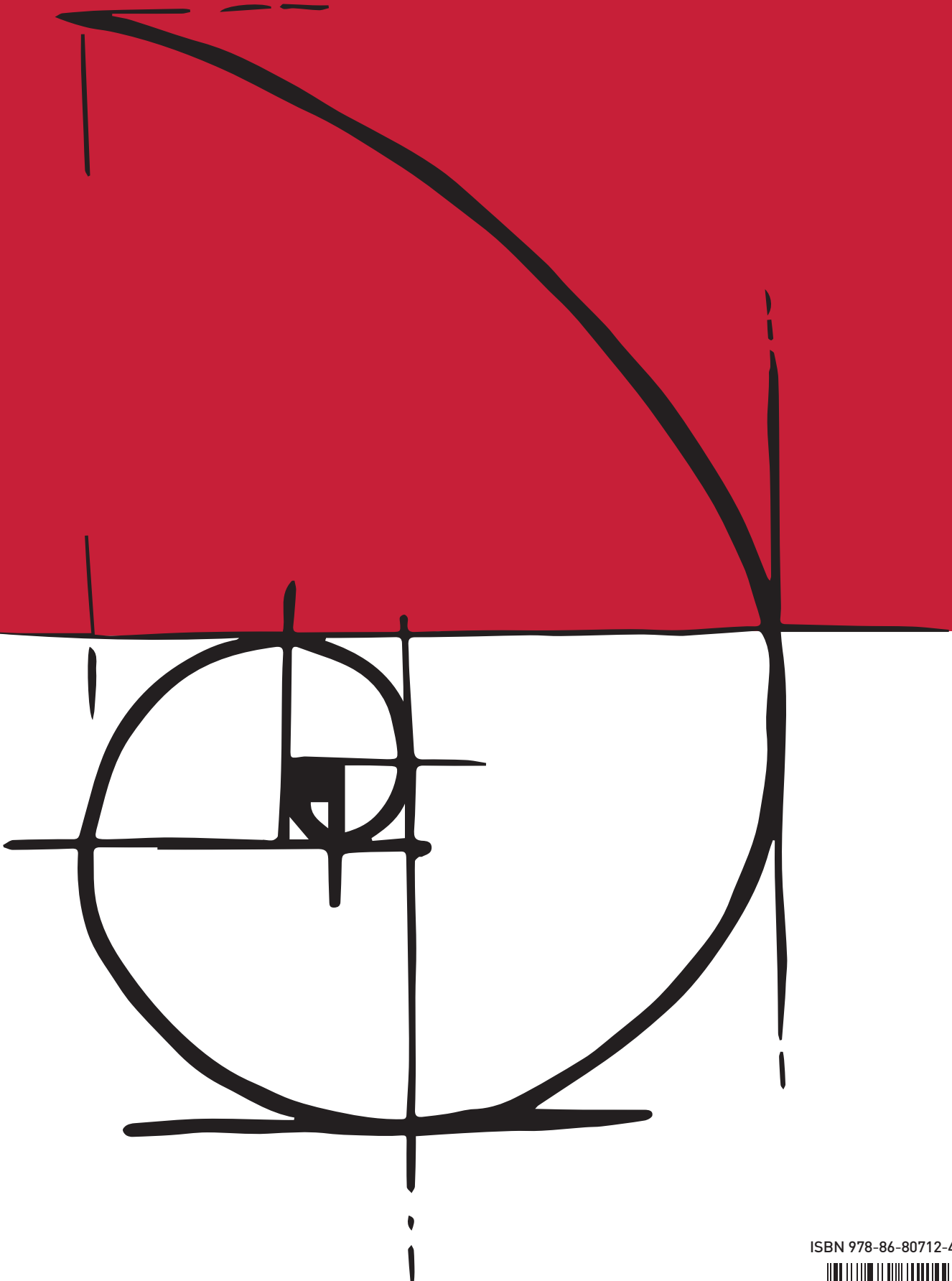
ISBN 978-86-80712-49-9 (IZPIA)

1. Шалић, Зорица, 1974– [уредник]
2. Дубљанин, Саша, 1967– [уредник]
3. Пејатовић, Александра, 1961– [уредник]

а) Образовање — Квалитет — Зборници б) Васпитање — Зборници

COBISS.SR-ID 116449033

ISBN 978-86-80712-49-9

9 788680 712499